

Ομιλία στην εορτή των κορυφαίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου (Αγ. Γρηγόριος Παλαμάς)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 27 Ιουνίου, 2011

Περίληψη 28ης Ομιλίας, στην περικοπή Ματθ. 16,13-19. Οι δύο απόστολοι είναι λαμπροί φωστήρες, λαμπρύνοντας την Εκκλησία με τη συνάντησή τους κατά την εορτή της **29ης Ιουνίου**, η οποία δεν προκαλεί έκλειψη, αλλά έκλαμψη. Υπενθυμίζοντας τις πράξεις τους τίποτε δεν προσθέτομε στα αγαθά τους, αλλ' αυξάνομε αντίθετα τα δικά μας αγαθά. Κεντρικό σημείο της ομιλίας είναι η περιγραφή της αντιθετικής κινήσεως του πειρασμού και της μετάνοιας. Ο πειραστής έπεισε τον Πέτρο να επιδιώκει περισσότερο ζήλο από τον αναγκαίο, αλλ' ενώ αυτός έφθασε στο σημείο όπου αρχίζει η πτώση, νίκησε τον πειραστή με την αυτοκατάγνωση, την αυτοκριτική του. Κατέστη υπόδειγμα ειλικρινούς μετάνοιας για την πτώση του στην άρνηση του Χριστού και πατέρας του γένους των θεοσεβών. Ο Παύλος πάλι με τη μετάνοιά του για την καταδίωξη της χριστιανικής πίστεως και την μετέπειτα δραστηριότητά του κατέστη υπόδειγμα καρτερίας. Οι δύο απόστολοι είναι ισάξιοι σε λαμπρότητα, γι' αυτό και η Εκκλησία «μίαν και την αυτήν αμφοτέροις νέμει τιμήν».

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

1. Η μνήμη καθενός από τους αγίους ερχόμενη κατά την εόρτιο ημέρα αυτής, είναι κοινή αφορμή ευφροσύνης και στα πλήθη και στις πόλεις και στους πολίτες και στους πολιτάρχες και γίνεται πρόξενος μεγάλης ωφέλειας σε όλους τους εορτάζοντες. Γιατί λέγει ο σοφός Σολομών «η μνήμη του δικαίου συνοδεύεται από εγκώμια, και όταν εγκωμιάζεται ο δίκαιος ευφραίνονται οι λαοί» (Παροιμ. 10, 7). Γιατί, όπως κατά τη νύχτα, όταν αναφθεί λαμπάδα το φως φέγγει για την ανάγκη και την απόλαυση όλων των παρόντων, έτσι και ο θεάρεστος βίος κάθε αγίου και το μακάριο τέλος του και η δοσμένη χάρη σ' αυτόν από τον Θεό λόγω της καθαρότητας του βίου, προβαλλόμενος στο μέσον με τη μνήμη σαν κάποιος ολόλαμπρος πυρσός, προσφέρει κοινή την πνευματική ευφροσύνη και την ωφέλεια στους συναθροισμένους. Και όπως ακριβώς όταν γίνει ευφορία στη γη δεν ευχαριστούνται

μόνον οι γεωργοί, αλλά και όλοι οι άνθρωποι (γιατί η απόλαυση από τους καρπούς της γης είναι κοινή σε όλους), έτσι και η προς τον Θεό καρποφορία των αγίων με την αρετή δεν ευφραίνει μόνο τον γεωργό των ψυχών, αλλά και όλους εμάς, αφού βρίσκεται μπροστά μας ως κοινή τρυφή και απόλαυση των ψυχών μας. Αλλωστε και όταν είναι ακόμη παρόντες σ' αυτόν τον βίο οι άγιοι είναι όλοι προτροπή προς την αρετή για όλους εκείνους που τους ακούουν και τους βλέπουν με σύνεση· γιατί είναι έμψυχες εικόνες της αρετής, αυτοκίνητες στήλες κάθε καλού, βιβλία ζωντανά που ομιλούν γι' αυτά που οδηγούν στα ανωτέρα, και όταν μεταβούν από αυτόν τον βίο με τη μνήμη των καλών σε εκείνους συντηρούν για χάρη μας αθάνατη την από αυτούς ωφέλεια. Η μνήμη επίσης των αγαθών έργων εκείνων είναι εγκώμιο εκείνων, που χρεωστείται βέβαια από εμάς σε εκείνους για την προγενέστερη ωφέλεια, είναι όμως χρήσιμο σε μας και τώρα, για το όφελος που προξενείται σ' εμάς και τώρα από αυτούς.

2. Δεν προσθέτομε βέβαια κάτι στα αγαθά εκείνων υπενθυμίζοντας τις πράξεις τους. Πώς δηλαδή θα μπορούσαμε να το κάνομε αυτό εμείς που δεν είμαστε ικανοί ούτε την αρετή τους να παραστήσομε ολόκληρη; Γιατί φιλοτιμήθηκαν παρακινούμενοι από τις πάνω από το λόγο αμοιβές που είχε υποσχεθεί ο Θεός, να δείξουν, όσο επέτρεπε η φύση, και τρόπο ζωής που υπερβαίνει κάθε λόγο. Δεν αυξάνομε λοιπόν τα προσόντα αυτών εγκωμιάζοντάς τους, μακριά μια τέτοια σκέψη! αλλά αυξάνομε τα από εκείνους προξενούμενα σε μας αγαθά ανυψώνοντας τους εαυτούς μας προς εκείνους σαν θεοφεγγείς λυχνίες και κατανοώντας και προσδεχόμενοι περισσότερο την από εκείνους προερχόμενη καλλοποιό δύναμη.

3. Αν η μνήμη κάθε αγίου τελείται, για τους λόγους που είπαμε, από εμάς με ύμνους και τα εγκώμια που ταιριάζουν σ' αυτούς, πόσο περισσότερο πρέπει του **Πέτρου** και του **Παύλου**, της κορυφαίας ακρότητας του κορυφαίου χορού των Αποστόλων; Αυτοί είναι κοινοί πατέρες και καθοδηγητές όλων εκείνων που φέρουν το όνομα του Χριστού, αποστόλων, μαρτύρων, οσίων, ιερέων, ιεραρχών, ποιμένων και διδασκάλων, και όλων των ποιμαινομένων και διδασκομένων, ως αρχιποιμένες ή και αρχιτέκτονες της κοινής όλων ευσέβειας και αρετής, και «ως φωστήρες στον κόσμο που επέχουν θέση ζωής» (Φιλ. 2, 16), που τόσο πολύ ξεπερνούν σε λάμψη εκείνους που διέλαμψαν με την ευσέβεια και την αρετή τους, όσο υπερβαίνει τους άλλους αστέρες ο ήλιος, ή όσο οι ουρανοί τους ουρανούς, διηγούμενοι την ανώτατη δόξα του Θεού· τόσο πολύ ξεπερνούν το μέγεθος των ουρανών και το κάλλος των αστέρων και την ταχύτητα και των δύο και την τάξη και τη δύναμη, όσο αυτοί φανερώνουν και τα πάνω από την αίσθηση προς αυτά τα υπερουράνια και υπερκόσμια, και αναπέμπουν φως, «στο οποίο δεν υπάρχει παραλλαγή ή αποσκίασμα μετατροπής» (Ιακ. 1, 17), όχι μόνο εξάγοντας από το σκότος στο θαυμαστό αυτό φως, αλλά καθιστώντας με τη μετάδοση αυτούς που μετέχουν φως και γεννήματα τέλει φωτός, ώστε και ο καθένας από αυτούς κατά τη μελλοντική ένδοξη παρουσία και επιφάνεια του αρχίφωτου και θεάνθρωπου Λόγου να λάμψει σαν ήλιος.

4. Τέτοιοι φωστήρες έχοντας ανατείλει σήμερα σε μας ο ένας μαζί με τον άλλο λαμπρύνουν την Εκκλησία· γιατί η σύνοδος αυτών δεν προκαλεί έκλειψη, αλλά περίσσεια φωτός· γιατί δεν συμβαίνει, περιπολώντας ο ένας επάνω, να είναι εδραιωμένος στα ύψη, και ο άλλος να είναι χαμηλότερα για να υποσκιάσει τον άλλο, ούτε ο ένας να ηγείται της ημέρας και ο άλλος της νύχτας, ώστε φερόμενος αντίκρυ να πέσει στη σκιά, ούτε ο ένας να εκπέμπει το φως και ο άλλος να παίρνει το φως από εκεί, ώστε να παθαίνει από αυτό αλλοίωση, δεχόμενος άλλοτε αλλιώς τον φωτισμό ανάλογα με την απόσταση, αλλά, αφού και οι δύο κατέστησαν εξίσου μέτοχοι του Χριστού, της αστείρευτης πηγής, του αιώνιου φωτός, απέκτησαν ίσο και το ύψος και τη δόξα και τη λαμπρότητα. Γι' αυτό και είναι αλληλουχία η σύνοδος των φωστήρων αυτών, που χορηγεί διπλάσια έλλαμψη στις ψυχές των πιστών.

5. Αλλ' ο πρώτος αποστάτης που οδήγησε σε αποστασία από τον Θεό και τον πρώτο άνθρωπο, βλέποντας ήδη εκείνον που έπλασε τον Αδάμ πατέρα του γένους των ανθρώπων, να αναπλάθει ύστερα τον **Πέτρο** πατέρα του γένους των αληθινά θεοσεβών, και όχι μόνο βλέποντας, αλλά και ακούοντας αυτόν να λέγει προς αυτόν, «συ είσαι Πέτρος, και πάνω σ' αυτή την πέτρα θα οικοδομήσω την Εκκλησία μου» (Ματθ. 16, 18)· αφού έμαθε αυτό ο αρχέκακος από τη φθονερή κακία του πειράζει και τον Πέτρο τον αρχηγό του γένους των θεοσεβών, όπως άλλοτε και τον Αδάμ τον αρχηγό του γένους των ανθρώπων. Γνωρίζοντας όμως ότι αυτός ήταν στολισμένος με σύνεση και πυρωμένος από την αγάπη προς τον Χριστό, δεν τολμά βέβαια την κατά πρόσωπο επίθεση, αλλά παραπλανώντας τον με δόλο κατά κάποιο τρόπο από πλάγια, και μάλιστα από δεξιά, τον πείθει να πράττει πέρα από τα αναγκαία, και κατά τον καιρό του σωτηρίου πάθους, λέγοντας ο Κύριος προς τους μαθητές, «αύτη τη νύχτα όλοι θα χάσουν την εμπιστοσύνη τους προς εμένα» (Ματθ. 26, 31), αυτός πρόβαλε με απείθεια αντίρρηση. Και όχι μόνον αυτό, αλλά έθετε και τον εαυτό του πάνω από όλους, λέγοντας ότι, και αν όλοι σκανδαλισθούν, αλλ' εγώ όχι. Εγκαταλείπεται λοιπόν περισσότερο από τους άλλους, επειδή κυριεύθηκε από αλαζονεία, ώστε, αφού ταπεινωθεί περισσότερο από τους άλλους, να παρουσιασθεί στον κατάλληλο καιρό λαμπρότερος, όχι όπως ο Αδάμ που πειράσθηκε και συγχρόνως νικήθηκε και καταποντίσθηκε τελείως, αλλά, αφού πειράσθηκε και παρασύρθηκε για λίγο, νίκησε τον πειράζοντα. Πώς; Με την **απευθείας κατάκριση του εαυτού του** και τη σφοδρή λύπη και μετάνοια, και με το δραστικό προς εξιλέωση φάρμακο, **τα δάκρυα**· γιατί λέγει: «καρδιά συντριμμένη και ταπεινωμένη ο Θεός δεν θα την εξουθενώσει» (Ψαλμ. 50, 12), και η αρεστή στον Θεό λύπη προκαλεί μετάνοια αμετάτρεπτη προς σωτηρία, και «αυτός που σπέρνει την παράκληση με δάκρυα, θα θερίσει με αγαλλίαση τη συγχώρηση» (Ψαλμ. 125, 5).

6. Θα μπορούσε όμως κανείς να δει εξετάζοντας αυτόν, ότι όχι μόνο θεράπευσε με τη μετάνοια και το οδυνηρό πένθος την άρνηση στην οποία παρασύρθηκε, αλλά και ότι ξερρίζωσε τελείως από την ψυχή του το πάθος εξαιτίας του οποίου εγκαταλείφθηκε περισσότερο από τους άλλους. Και αυτό θέλοντας να δείξει σε όλους ο Κύριος, μετά

το σαρκικό πάθος του για χάρη μας και την από τους νεκρούς τριήμερη ανάστασή του, χρησιμοποίησε προς τον Πέτρο τα λόγια που αναγνώστηκαν σήμερα στο ευαγγέλιο, λέγοντας προς αυτόν «Σίμων υιέ του Ιωνά, με αγαπάς περισσότερο από αυτούς», δηλαδή από τους μαθητές μου. Και πρόσεχε την προς το ταπεινότερο μεταβολή αυτού. Αυτός δηλαδή που πρωτύτερα, και χωρίς να ερωτηθεί, τοποθέτησε πάνω από τους άλλους τον εαυτό του και είπε, «και αν όλοι σε αρνηθούν, όμως όχι εγώ», τώρα ερωτώμενος, εάν τον αγαπά περισσότερο από τους άλλους, συμφωνεί βέβαια ότι τον αγαπά, το περισσότερο όμως παραλείπει να το πει, λέγοντας: «ναι, Κύριε, συ γνωρίζεις ότι σε αγαπώ».

7. Τί λέγει λοιπόν ο Κύριος; Επειδή έδειξε αυτόν ότι ούτε από την προς αυτόν αγάπη εξέπεσε και ότι απέκτησε την ταπείνωση, εκπληρώνει την από παλαιά προς αυτόν υπόσχεση και λέγει προς αυτόν, «ποιμάινε τα αρνιά μου». Πραγματικά, όταν ονομάζει οικοδομή το σύνολο αυτών που πιστεύουν σ' αυτόν υπόσχεται ότι θα τον τοποθετήσει θεμέλιο, λέγοντας «συ είσαι Πέτρος και επάνω σ' αυτή την πέτρα θα οικοδομήσω την Εκκλησία μου» (Ματθ. 16, 8). Όταν ο λόγος γίνεται για την αλιεία τον κάμνει αλιέα ανθρώπων, λέγοντας «από τώρα θα αλιεύεις ανθρώπους» (Λουκά 5, 10). Όταν πάλι κάνει πρόβατα τους δικούς του τοποθετεί τον Πέτρο ποιμένα, λέγοντας «ποιμάινε τα αρνιά μου, ποιμάινε τα πρόβατά μου» (Ιω. 21, 15-16). Μπορούμε όμως αδελφοί, να αντιληφθούμε και από εδώ, ότι όσο ποθεί τη σωτηρία μας ο Κύριος τόσο περισσότερο και από αυτούς που τον αγαπούν δεν ζητεί τίποτε άλλο, παρά να μας οδηγούν προς τη βοσκή και τη σωτήρια μάνδρα.

8. Ας ποθήσομε λοιπόν και εμείς τη σωτηρία μας και ας δείξομε υπακοή σ' αυτούς που με έργο και λόγο μας οδηγούν προς αυτήν· γιατί αρκεί να θελήσει καθένας από εμάς να πορευθεί τον δρόμο που οδηγεί προς τη σωτηρία, και ο καθηγητής έφτασε ετοιμασμένος από τον κοινό Σωτήρα, και ο χορηγός της σωτηρίας είναι ετοιμότατος εξαιτίας της υπερβολικής φιλανθρωπίας του ως αυτόκλητος, ή μάλλον όντας αυτοπαράκλητος. Και ερωτά τρεις φορές, ώστε αποκρινόμενος εκείνος τρεις φορές, να δώσει την καλή ομολογία και με την τριπλή ομολογία να θεραπεύσει την τριπλή άρνηση· και τρεις φορές τον ορίζει επικεφαλής στα αρνιά και τα πρόβατά του, τοποθετώντας κάτω από τον Πέτρο και τις τρεις τάξεις των σωζομένων, τη δουλεία, την μισθοφορία και την υιότητα, ή την παρθενία, τη χηρεία με σωφροσύνη και τον τίμιο γάμο. Αλλά ο Πέτρος, ερωτώμενος πάλι και πάλι αν αγαπά τον Χριστό, στενοχωρήθηκε, λέγει, από τις επανειλημμένες ερωτήσεις επειδή νόμισε ότι δεν τον πίστευε. Γνωρίζοντας όμως τον εαυτό του, ότι τον αγαπά και μη αγνοώντας ούτε και αυτό, ότι γνωρίζεται από αυτόν που τον ερωτά περισσότερο από όσο ο ίδιος γνωρίζει τον εαυτό του, περισφιγμένος κατά κάποιο τρόπο από παντού, δεν ομολογεί μόνο ότι τον αγαπά, αλλά και κηρύττει, ότι ο αγαπώμενος από αυτόν είναι ο Θεός των όλων, λέγοντας: «συ, Κύριε, γνωρίζεις τα πάντα, συ γνωρίζεις ότι σε αγαπώ» (Ιω. 21, 17)· γιατί το να γνωρίζει τα πάντα είναι γνώρισμα του Θεού των πάντων.

9. Ο Κύριος όμως αφού αυτός έκαμε αυτή την ομολογία από την ψυχή του, όχι μόνο τον χειροτονεί ποιμένα και αρχιποιμένα όλης της Εκκλησίας του, αλλά υπόσχεται ότι θα τον περιζώσει με τόση δύναμη, ώστε να δείξει υπομονή και μέχρι θανάτου, και μάλιστα σταυρικού θανάτου, αυτός που πριν από την υπόσχεση αυτή δεν άντεξε ούτε στην ερώτηση και λαλιά ενός κοριτσιού. «Σε διαβεβαιώνω αληθινά», είπε προς αυτόν, «ότι όταν ήσουν νεώτερος» και στη σωματική και στην πνευματική ηλικία, «έζωνες τον εαυτό σου», δηλαδή χρησιμοποιούσες τη δύναμή σου και περπατούσες όπου ήθελες, όντας αυτοκίνητος και ζώντας σύμφωνα με την προαίρεση που είχες από τη φύση σου, όταν όμως θα γεράσεις φθάνοντας στο άκρο της σωματικής και της πνευματικής ηλικίας, «θα απλώσεις τα χέρια σου»· με τα λόγια αυτά προδηλώνει το δια του σταυρού τέλος του και μαρτυρεί ότι το δέσιμό του πάνω σ' αυτόν δεν θα γίνει χωρίς τη θέληση του Πέτρου. Θα απλώσεις λοιπόν ο ίδιος τα χέρια σου και άλλος θα σε ζώσει, δηλαδή θα σε ενδυναμώσει και θα σε φέρει όπου δεν θέλεις φεύγοντας από τους ανθρώπους επειδή η φύση δεν θέλει τη διάλυσή της με το θάνατο· γιατί το υπερφυσικό μαρτύριο του Πέτρου δείχνει τη σχέση της φύσεώς μας εδώ προς τη ζωή· γιατί εκείνα, λέγει, θα υπομείνεις με καρτερία και με τη θέλησή σου για μένα και τη μαρτυρία μου παίρνοντας δύναμη από μένα, τα οποία επειδή είναι πάνω από τη φύση δεν τα θέλει ως από τη φύση της η φύση.

10. Αλλά ο Πέτρος βέβαια τέτοιος ήταν, όσο μπορούμε από αυτά τα λίγα να γνωρίσουμε. Τί ήταν όμως ο **Παύλος** και ποιά γλώσσα, ή μάλλον ποιές και πόσες θα μπορούσαν να παραστήσουν ακόμα και μέτρια την μέχρι θανάτου καρτερία εκείνου για χάρη του Χριστού; Αυτός καθημερινά πέθαινε, ή καλύτερα ζούσε όντας παντοτινά πεθαμένος αφού δεν ζούσε αυτός πλέον, όπως ο ίδιος λέγει, αλλ' είχε μέσα του ζώντας τον Χριστό (Γαλ. 2, 20). Για την αγάπη του Χριστού όχι μόνο θεώρησε όλα τα παρόντα σκύβαλα, αλλά και τα μέλλοντα τα τοποθετούσε δεύτερα συγκρίνοντάς τα προς αυτόν γιατί λέγει· «είμαι πεπεισμένος, ότι ούτε ο θάνατος, ούτε η ζωή, ούτε τα παρόντα, ούτε τα μέλλοντα, ούτε ύψωμα ούτε βάθος θα μπορέσει να μας χωρήσει από την αγάπη του Θεού που μας έδειξε μέσω του Ιησού Χριστού» (Ρωμ. 8, 38). Και είχε ζήλο Θεού, ώστε και να ζηλεύει εμάς με ζήλο Θεού. Και σε ποιόν άλλο θα παραχωρήσει τα ίσα, παρά μόνο στον Πέτρο; Ποιός πάλι ήταν ως προς την ταπείνωση άκουσε αυτόν πάλι να λέγει για τον εαυτό του· «εγώ είμαι ο ελάχιστος από τους Αποστόλους, τέτοιος που δεν είμαι ικανός να ονομάζομαι απόστολος» (Α' Κορ. 15, 9).

11. Τί λοιπόν; Αφού είναι ίδιος με τον Πέτρο στην ομολογία, τον ζήλο, την ταπείνωση, την αγάπη, άραγε δεν επέτυχε και τα ίδια έπαθλα από αυτόν που τα πάντα τα χορηγεί με δικαιοτάτο ζυγό και μέτρο και σταθμά; Γι' αυτό στον Πέτρο βέβαια λέγει, «συ είσαι Πέτρος, και πάνω σ' αυτή την πέτρα θα οικοδομήσω την Εκκλησία μου», ενώ για τον Παύλο τί λέγει προς τον Ανανία; «Αυτός είναι σκεύος εκλογής μου για να μεταφέρει το όνομά μου ενώπιον εθνών και βασιλέων» (Πράξ. 9, 15). Ποιό όνομα; Οπωσδήποτε αυτό με το οποίο ονομαστήκαμε εμείς, την Εκκλησία

του Χριστού, την οποία ως θεμέλιο βαστάζει ο Πέτρος. Βλέπετε πόση είναι η λαμπρότητα και **η ομοτιμία του Πέτρου και του Παύλου**, και ότι **και από τους δύο βαστάζεται η Εκκλησία του Χριστού**; Γι' αυτό και αυτή τώρα απονέμει μία και την ίδια τιμή και στους δύο, εορτάζοντας σήμερα και τους δύο μαζί ομότιμα. Αλλά εμείς, εξετάζοντας το τέλος αυτών, **ας μιμηθούμε τον τρόπο ζωής των** και αν όχι τα άλλα, τουλάχιστο την από την ταπείνωση και μετάνοια διόρθωση· γιατί τα άλλα βέβαια είναι μεγάλα και υψηλά και ταιριάζουν σε μεγάλους και είναι κατάλληλα προς μίμηση από μεγάλους, μερικά ίσως είναι τελείως αμίμητα από όλους, **η διόρθωση όμως από τη μετάνοια ταιριάζει σε μας περισσότερο** παρά σε εκείνους, αφού και καθημερινά διαπράττομε ο καθένας πολλά πταίσματα (Ιακ. 3, 2) και από πουθενά αλλού δεν υπάρχει για μας ελπίδα σωτηρίας, αν δεν αποσπάσουμε αυτήν από τη διαρκή μετάνοια.

12. Προηγείται όμως της μετάνοιας **η αναγνώριση και κατανόηση των δικών μας πταισμάτων**, η οποία είναι μεγάλη αφορμή προς εξιλέωση· γιατί λέγει ο Ψαλμωδός προφήτης προς τον Θεό «ελέησέ με, γιατί εγώ γνωρίζω την ανομία μου» (Ψαλμ. 50, 1-2), αποσπώντας με την επίγνωση το έλεος και με την εξαγόρευση και αυτομεψία αποκομίζοντας τέλεια τη συγχώρηση· γιατί λέγει· «είπα, θα εξαγορεύσω εναντίον μου την ανομία μου προς τον Κύριο, και συ συγχώρησες την ασέβεια της καρδιάς μου» (Ψαλμ. 31, 6)· γιατί την **επίγνωση** των αμαρτημάτων μας ακολουθεί η **αυτοκατάκριση**, και αυτήν **η λύπη για τα αμαρτήματα**, την οποία ο Παύλος ονόμασε «λύπη κατά Θεόν» (Β' Κορ. 7, 10). Αυτήν πάλι την κατά Θεόν λύπη ακολουθεί η με συντριμμένη καρδιά **εξομολόγηση** και **παράκληση** προς τον Θεό, και η **υπόσχεση** της αποχής στο εξής από τις κακίες· και αυτό είναι **η μετάνοια**.

13. Και εξαιτίας αυτού ο Μανασσής εκείνος απαλλάχθηκε από την τιμωρία για τα αμαρτήματά του, αν και βέβαια περιέπεσε σε πλήθος και μέγεθος και βάθος παραπτωμάτων και κυλιόταν σ' αυτά για περίοδο πολλών ετών (Δ' Βασ. 21, 1-18). Του Δαβίδ πάλι όχι μόνο εξάλειψε ο Κύριος το αμάρτημα εξαιτίας της μετάνοιάς του, αλλά και δεν του αφείρεσε την προφητική χάρη. Αυτήν χρησιμοποιώντας και ο Πέτρος, όχι μόνο σηκώθηκε από την πτώση και επέτυχε τη συγχώρηση, αλλά και του ανατέθηκε η προστασία της Εκκλησίας του Χριστού. Αυτήν την προστασία θα βρεις να έχει επιτύχει και ο Παύλος μετά την επιστροφή και την προκοπή και την παραπάνω από τους άλλους οικείωση με τον Θεό· γιατί **η μετάνοια αν είναι αληθινή και βγαίνει αληθινά από την καρδιά, πείθει τον κάτοχό της να μη συνεχίζει τις αμαρτίες, να μη προσηλώνεται πια στα φθειρόμενα, να μη χάσκει πλέον στις μη καλές ηδονές, αλλά να καταφρονεί τα παρόντα, να αφοσιώνεται στα μέλλοντα, να αγωνίζεται εναντίον των παθών, να επιδιώκει τις αρετές, να δείχνει εγκράτεια σε όλα, να επαγρυπνεί με τις προς τον Θεό προσευχές, να απέχει από το κέρδος από αδικίες, να είναι συγχωρητικός προς εκείνους που πταίουν σ' αυτόν, να είναι ευμενής προς όσους τον ικετεύουν, να είναι προθυμότατος και να κάμπτεται μέσα από**

την ψυχή του προς όλους εκείνους που χρειάζονται τη βοήθειά του, παρέχοντας από όσα έχει, λόγια, έργα, χρήματα, ώστε με τη φιλανθρωπία να κερδίσει τη φιλανθρωπία και αντί της προς τον πλησίον αγάπης να λάβει την εκ μέρους του Θεού αγάπη και να αποσπάσει την προς τον εαυτό του θεία ευμένεια και να επιτύχει το αιώνιο έλεος και τη θεία ευλογία και χάρη που παραμένει στον αιώνα.

14. Αυτήν εύχομαι να επιτύχομε όλοι εμείς με τη χάρη του μονογενούς Υιού του Θεού, στον οποίο πρέπει δόξα, δύναμη, τιμή και προσκύνηση μαζί με τον άναρχο Πατέρα του και το πανάγιο και αγαθό και ζωοποιό Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους αιώνες των αιώνων. Γένοιτο.

(Γρηγορίου Παλαμά Έργα, ΕΠΕ, τόμος 10, Πατερικά Εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»)